

התבוננות על פרשת השבוע

שיחות הרב צבי יהודה על התורה - פרשת ויגש

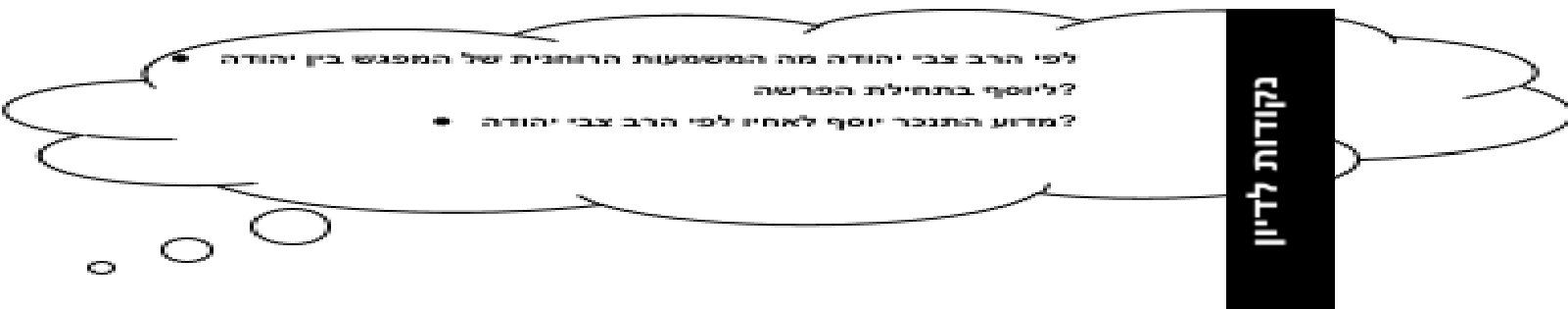
על הנושא: ממלכתיות וממשלה

כשמלכים נפגשים

פרשתנו מתחילה בפגישה הדרמטית בין יוסף ויהודה. תכלית התנכרותו של יוסף אל אחיו היתה לשם התוודעותו איתם. אז "בהתוודע יוסף אל אחיו", מתגלה האחדות האמיתית של שבטי ישראל וההתוודעות הזאת היא של מלכים הנפגשים יחד, כפי שאמרו חז"ל על הפסוק בתהלים: "הנה המלכים נועדו, עברו יחדו".

בית ישראל נבנה מלאה ורחל יחד, ומלכות ישראל נבנית מהתחברות יוסף ויהודה יחד. אחר-כך האורגניזם על כל איבריו מתגלה בשלמותו.

כשבאים הבנים לשמוע ברכת יעקב אביהם, המוסר לכל אחד מהם את תפקידו. התפרטות הערך המיוחד של כל שבט הכרחית להתקמות הגוף הלאומי. פה, בהתוודעות יוסף אל אחיו, מתחילה התגבשותו. מתברר שכל החילוקים אינם אלא גוונים של אחדות אחת, כשם שכל ההבחנות שבהווה שייכות ל"תורת ד' תמימה" (שלמות של תורה) ולמעשה ד' התמים. יוסף ויהודה חלוקים בהופעתם המלכותית, ובפגישתם הם מתאחדים ליסוד המלכות העתידה לקום בישראל. "הנה המלכים נועדו, עברו יחדו".

המלכות האמיתית של ישראל שייכת לבני לאה, והיא מלכות בית דוד. אמנם, לפני-כן יש צורך במלכות מבני רחל, והיא מלכות שאול, בתור הכנה, למלכות דוד ומלכות יוסף במצרים היתה הכנה למלכות יהודה בארץ-ישראל. השבטים הם התחלה של עם ישראל, לכן "בהתוודע יוסף אל אחיו", נפגשים יחד שני היסודות של מלכות ישראל.

כבר בפרשה הקודמת מתחיל כח המלכות של יהודה להופיע. ראובן הוא שהתחיל לדבר עם אביו למען ישלח את בנימין, אבל יהודה הוא המסיים ואומר: "אנכי אערבנו... ואם לא... וחטאתי לך כל הימים".

כמו-כן בפרשתנו אנו רואים את גבורתו ותקיפותו של יהודה המסכים להימכר לעבד במקום בנימין. ואחרי הפירוד, מתחיל להתגלות היסוד של הבניין השלם הכלל-ישראלי.

הולכים ומתחברים שני המשיחים, משיח בן-יוסף עם משיח בן-דוד.

כבר בבניין משפחתו של יעקב אבינו אנו רואים הבחנה בין רחל ולאה. רחל ניתנה

ליעקב אבינו **בגלוי**. "ויהי כאשר ראה יעקב את רחל..." "ויאהב יעקב את רחל..." לעומת זאת ענינה של לאה - כולה **נסתר**, לפני- כן הוא לא ראה אותה, "ויהי בבקר והנה היא לאה". אבל דווקא ממנה נולד יהודה, שהוא יסוד מלכות ישראל ויסוד משיח לעתיד לבוא.

נקודות לדיון

- מה ההבדל בין מלכות יוסף למלכות יהודה?
- כיצד עלינו להתייחס לשלטון היהודי כיום בארץ ישראל לפי דברי הרב צבי יהודה?

מדינה ומלכות מתוך תורה

בפרשה נאמר: "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו". הביטוי "להורת" מובנו תורה, ואמנם חז"ל מפרשים "להורות לפניו - לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", יהודה נשלח על-ידי יעקב אבינו למצרים כדי לסדר את כל העניינים המעשיים יחד עם יוסף המולך במצרים. אך קודם-כל יש לסדר מקום שממנו תצא הוראה. כל סידור העניינים עם מלך מצרים צריך להיות על-פי התורה. כבר הזכרנו שמלכות יוסף במצרים היא הכנה למלכות ישראל, **ואמנם כל סדר המלכות בישראל צריך להימשך מסדר התורה**. שמואל הנביא הוא הממליך את שאול ואחר-כך את דוד. כל ערך המלכות נמשך מן התורה. לא המלכות עושה את התורה, לא הממשלה מסדרת את עניני הרבנות ובתי-הדין. אדרבה, התורה היא שעושה את המלכות. וכך אף יוסף, שהכין פגישתו עם אביו, פתח בעניני לימוד שעמדו בהם כשנפרדו: "סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו: בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר: 'וירא את העגלות אשר שלח יוסף', ולא נאמר: אשר שלח פרעה". **נפגשו מתוך תורה**, ומתוך תורה מתגלה כוחנו הצבאי.

נקודות לדיון

- מדוע חשוב לרב צבי יהודה להדגיש "שכל סדר המלכות בישראל צריך להמשך מסדר התורה"?
- כיצד ניתן להבין את המשפט "לא המלכות עושה את התורה. אדרבה, התורה היא שעושה את המלכות"?

להוריד עם בשלשלאות של ברזל

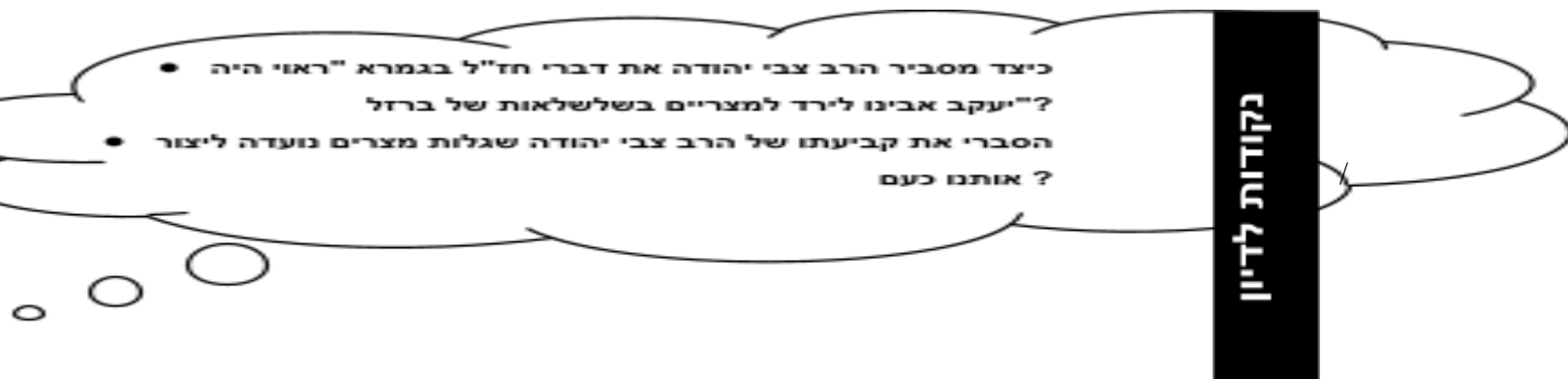
בפרשתנו מתחיל התהליך של מלכות ישראל וירידת ישראל למצריים. ירידה זו שייכת למהלך יצירת "עם זו יצרתי לי" (ישעיהו מג כא), ירידת יעקב אבינו למצרים מתגלגלת על-ידי מסבב הסיבות. יש על זה ביטוי מיוחד במסכת שבת: "ראוי היה

יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל" (שבת פט ב). מה חטאו שיגיע לידי כך? אלא, המובן הוא שיש הכרת אלוהי שיעקב ירד למצרים כדי להכין את יצירת העם, ולקיים הבטחת ד' לאברהם "גר יהיה זרעך בארץ לא להם... ודור רביעי ישובו הנה" ואמנם יעקב אבינו התלבט אם לרדת למצרים, וד' אמר לו: "אל תירא מרדה מצרימה, כי לגוי גדול אשימך שם". דווקא מתוך המחשכים של טומאת מצרים, מתקיים דבר ד' לאברהם אבינו "ואעשך לגוי גדול".

...פתאום קם אדם ומרגיש שהוא עם ומתחיל ללכת

יש להבין שכל ירידת האבות והבנים למצרים, וכל מה שנמשך מכך - גלות מצרים, יציאת מצרים וההליכה במדבר - הכל מכוון לדבר אחד: יצירת "עם זו יצרתי לי" והקמת מלכות ישראל. יציאת מצרים היא הגיבוש הסופי הכמותי של העם, אבל כבר במצרים התחלנו לקבל צורה של עם, ופרעה הוא הראשון המכנה אותנו בשם עם: "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו". אמנם, אחרי שיצאו מילים אלו מפי רשע זה, שהוא שליח ד' במידה מסויימת, מתברר מפי ד' שאנו באמת עם: "שלח את עמי"

כך בימינו, הגויים הם שהתחילו לטפל בעניינינו ולברר אפשרות של הקמת מדינה, והניחו את יסודה על-ידי הצהרת בלפור, הקמת ועדת פיל והחלטת חבר הלאומים. הם התיגעו מאוד כדי למצוא באיזה אופן לממש את החלום הזה, ואחר-כך אמנם הופיעה המדינה.

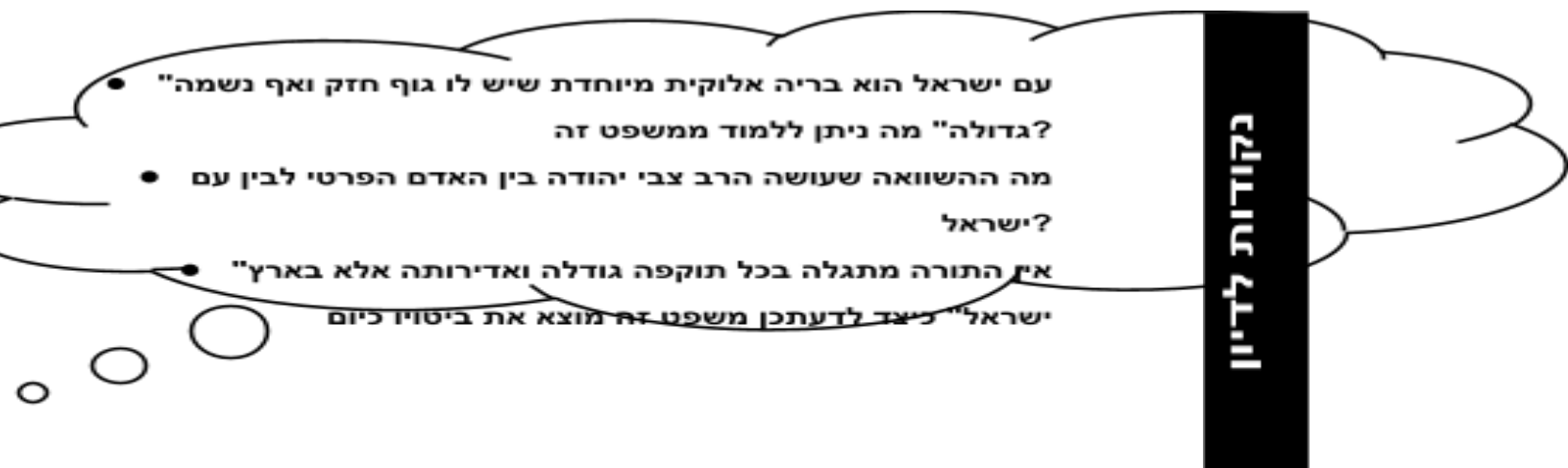
הדחיפה האלוקית

יש להבין שסידור ענינו של עם ישראל, אינו מתחיל מפעולות הגויים או מפעולותינו, אלא מהכח הפנימי הדוחף אותנו, מדבר ד' המתגלה על ידינו ומתוכנו. **עם ישראל הוא בריה אלוהית מיוחדת שיש לו גוף חזק ואף נשמה גדולה.**

הגוף הישראלי הוא גילוי של הנשמה הישראלית וכוחותיה האדירים. לכל גוף יש חיוניות פנימית המחיה אותו והנקראת נשמה. נכון הוא הדבר לגבי כל איש פרטי, ולא פחות מזה לגבי איש ציבורי, לגבי עם. גם לכלל-ישראל יש נשמה, נשמת האומה. נשמה זו מתפרטת בתורה. נשמה זו מתגלה בכל שלמותה דווקא בארץ-ישראל. אין התורה מתגלה בכל תקפה, גדלה ואדירותה אלא בארץ-ישראל. "אין תורה כתורת ארץ ישראל",

"ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ". באויר של ארץ-ישראל מופיעה כל בריאותם של ישראל, "אזירא דארץ ישראל מחכים". האויר הזה מחכים מבחינה רוחנית וגם מבריא מבחינה גופנית, ובמיוחד האויר של ירושלים.

אגב, מסופר על הרב שמואל סלנט זצ"ל, רבה של ירושלים, גאון קדוש וצדיק, שבצעירותו היה חולה מסוכן במחלת השחפת, עד שהרופאים פקפקו בהמשך חייו. הם לא ראו תקוה אחרת לשפר מצבו אלא אם ייסע למקום מרפא, והציעו לו מקום מפורסם במצרים, על-יד קהיר. אמר: אם כבר במצרים, אסע לירושלים אשר אוריה הקדוש עולה על כולם. וכך אמנם עשה, והוא עלה ונתמנה לרבה של ירושלים, האריך ימים עד גיל תשעים ושלוש, ובמשך שישים שנה עסק ברבנות והנהיג בידו את הכל, אף בהיותו שוכב במיטתו וסגי נהור.

פוליטיקה אלוקית

יש לראות בעין פקוחה את הפוליטיקה האלוהית הרוחנית והגשמית, שמופיעה על ידינו ומתוכנו. ב"ה, אנחנו "עם ידעי אלוהיו" (דניאל יא ב), ולעומת זאת הגויים אינם מבינים, מתבלבלים ואינם מפסיקים מלדבר עלינו. ובינתיים אננו יושבים בארצנו, עושים חיל, מתנחלים ולומדים תורה. "ד' איש מלחמה", "בעל מלחמות... מצמיח ישועות", הוא "בעל הבית" על העולם. וכשמגיעה עת קץ,

אנו הופכים למבוגרים, וחשים את הכח הדוחף אותנו הביתה, ואנו חוזרים הביתה ומקיימים את מצות התורה להתיישב בארץ ולכבוש אותה, (כדברי הרמב"ן).

עם כל החרדה על חיי כל נפש מישראל, אין לשכוח שימות המשיח

מתוארים במסכת סנהדרין כתקופה שיש בה הרבה מלחמות. ואמנם

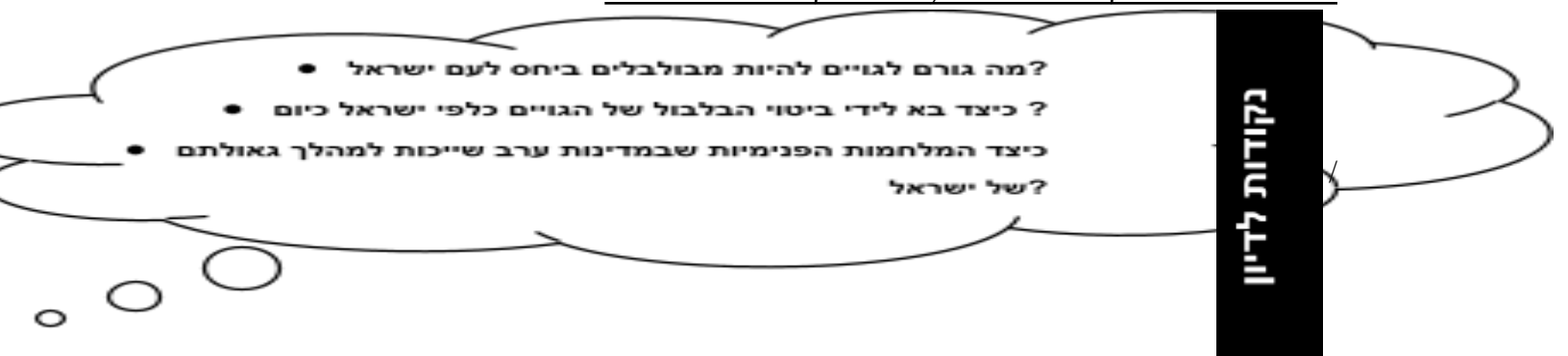
הרבה מלחמות עברנו, ובכל אחת מהן ניצחנו והתקדמנו; כל פעם בצורה יותר פלאית

ויותר מוחצת. ב"ה, חוזר אלינו השלטון על ארצנו, שהיתה כל-כך הרבה זמן בודדה

ושוממה בהיותה נעזבת מאיתנו. ואנו ממשיכים להרבות שלום בינינו, על-ידי

"תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם". אבל לגויים אין שלום, "אין שלום אמר ד' לרשעים",

ואצלנו בפנים הולך וגדל השלום, "ד' יברך את עמו בשלום".

שבת שלום, נתנאל צלניק
אולפנא "צביה יצירתית"